

Rupsenmonitoring veldparelmoervlinder

Tekst: Michiel Wallis de Vries
De Vlinderstichting

De ernstig bedreigde veldparelmoervlinder lijkt bezig met een indrukwekkende herkolonisatie van verloren terrein in Zuid-Limburg. Behalve via de vlinderwaarnemingen kan dit worden gevolgd door het tellen van rupsen. In het kader van de actie Tien voor Twaalf zijn daar dit voorjaar de eerste ervaringen mee opgedaan.

De veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*) is rond het jaar 2000 een aantal jaren niet in Nederland gezien. Het verdwijnen van onbemeste, schrale graslanden zorgde ervoor dat het met deze mooie vlinder in Nederland gedaan leek. In 2004 kwam daar een kentering in. Tegelijk met het uitbrengen van een 'Uitvoeringsplan voor herstel' werd de vlinder weer op de Sint Pietersberg aangetroffen. De herkolonisatie komt daar nog maar aarzelend op gang. Een tweede mogelijkheid deed zich voor in het kader van herstel van kalkgraslanden op de Bemelerberg. Daar werden bij wijze van experiment in 2007 rupsen uitgezet vanuit naburig België. Tellingen langs de vlinderroute hebben laten zien dat de populatie het sindsdien heel goed heeft gedaan: de aantallen liepen in 2010 in de honderden vlinders! Maar één enkele vindplaats is wel een erg smalle basis voor een duurzame populatie. De hoop was dat de vlinder zelf voor risicospreiding zou gaan zorgen door naburige plekken te koloniseren. Dat bleek in 2011 ook gelukt te zijn: in totaal zijn er via losse waarnemingen uit de Nederlandse Databank Flora en Fauna (NDFF)

Leefgebied van de veldparelmoervlinder.

en waarneming.nl in 2011 uit maar liefst tien potentiële leefgebieden veldparelmoervlinders gemeld. Zwervende vlinders werden ook buiten geschikt leefgebied gezien in bermen en bij parkeerplaatsen. Op 19 mei werd zelfs een veldparelmoervlinder in het Gerendal gezien (Wallis de Vries, 2011). De vraag is natuurlijk of die waarnemingen van vlinders ook tot vestiging hebben geleid. Daartoe is begin 2012 een rupsenmonitoring van start gegaan.

Rupsenmonitoring

Monitoring van de rupsen is bij de veldparelmoervlinder goed te doen omdat ze tot in het voorjaar in groepjes bijeen leven. Ze overwinteren in een dicht gezamenlijk spinsel en worden op zonnige dagen in het vroege voorjaar alweer actief. Ze kunnen dan vaak zonnend bij het spinsel of bij hun voedselplant, de smalle weegbree (*Plantago lanceolata*), worden aangetroffen. Toch kun je de rupsennestjes makkelijk over het hoofd te zien. 'Niet gezien' betekent dus niet noodzakelijkerwijs ook 'niet aanwezig'.

Met de hulp van diverse vrijwilligers is in acht terreinen naar rupsen gezocht. Dat leverde een gemengd beeld op. Bij Gronsveld werd al in juli 2011 een nestje jonge rupsen gevonden, maar daar was na de graasbeurt door de schapen helaas niets meer van over. Op de kalkhellingen van de Bemelerberg werden vreemd genoeg helemaal geen rupsen gevonden. Wel werden er zeven rupsennestjes gevonden op het aangrenzende natuurontwikkelingsgebied. En tenslotte was er het succes van een rupsenvondst op de Wolfskop waar in 2011 een zwervende vlinder was gezien. Dit voorjaar werd de trend van de rupsenvondsten bevestigd. Er vloog op de Bemelerberg maar een fractie van het aantal vlinders van vorig jaar, maar in elk

De rupsen van de veldparelmoervlinder leven in groepjes en zijn in het voorjaar – met enig speurwerk – goed te vinden.

Michiel Wallis de Vries

Veldparelmoervlinder.

geval waren ze er nog, misschien deels zelfs wel afkomstig van het natuurontwikkelingssterrein ernaast. Op de Wolfskop werden op verschillende dagen vlinders gezien, maximaal zelfs 12. Op één terrein werden zowel vorig jaar als dit voorjaar een paar vlinders gezien, zonder dat er rupsen werden gevonden.

Indicatie

De rupsenmonitoring kan zich ontwikkelen tot een waardevolle aanvulling op de vlindermonitoring. Het is duidelijk dat niet alle rupsen daadwerkelijk gevonden worden, maar de waarnemingen bieden een goede indicatie van voortplanting en vestiging van de veldparelmoervlinder. Dat er in 2012 zoveel minder vlinders zijn gezien, lijkt naast het erg wisselvallige voorjaarsweer vooral te wijten aan het droge voorjaar in 2011. De vegetatie op de kalkhellingen was toen sterk verdord en het is niet verwonderlijk dat de rupsennesten nu vooral op de diepere leembodems en daarmee op de iets vochtiger omgeving van het natuurontwikkelingsgebied werden gevonden. Risicospreiding is dus niet alleen tussen gebieden van belang maar ook tussen soorten gebieden!

Dankwoord

Ik dank John Adams, Wim Hazenberg, Mireille de Heer, Olaf op den Kamp, Toos van Noordwijk, Ivo Raemakers en Joost Uittenbooggaard voor hun hulp bij het rupsen zoeken.

Literatuur

- Van Noordwijk, C.G.E., Flierman, D.E., Remke, E., Wallis de Vries, M.F. & Berg, M.P. (2012). Impact of grazing management on hibernating caterpillars of the butterfly *Melitaea cinxia* in calcareous grasslands. *Journal of Insect Conservation* DOI 10.1007/s10841-012-9478-z.
- Wallis de Vries, M.F. (2011) Leefgebied voor de veldparelmoervlinder rond Bemelen. Rapport VS2011.021. De Vlinderstichting, Wageningen.

Activiteiten - Actueel - Nieuws

Tuinvlindertelling 4 en 5 augustus

www.vlindermee.nl

Wist je dat er vijf tot tien soorten vlinders in een gemiddelde tuin leven? Tijdens de landelijke tuinvlindertelling van De Vlinderstichting kun je de vlinders in je tuin in kaart

bringen. Download de herkenningkaart en ontdek welke vlinders in je tuin leven. En met een paar gemakkelijke aanpassingen maak je de tuin nog vlindervriendelijker! Actie: Wie maakt de mooiste tuinvlinderfoto tijdens het telweekend? Maak tijdens het weekend van 4 en 5 augustus een foto, stuur 'm in en win je eigen foto op canvas! Meer informatie op www.vlindermee.nl.

Vlinderwandelweekend 25 en 26 augustus

www.vlinderwandelweekend.nl

In 2012 wordt het vlinderwandelweekend voor de vijfde en laatste keer gehouden. Dus doe mee! Het Pieterpad, dat van de Sint Pietersberg in Limburg tot Pieterburen in Groningen loopt, is speciaal voor deze wandeling opgedeeld in kleine etappes van ongeveer 5 kilometer. Loop een etappe, tel de vlinders en geef ze door. Informatie op www.vlinderwandelweekend.nl.

Ger Beunier

Geocaching voor vlinders en libellen september t/m december

Vanaf september organiseert De Vlinderstichting verschillende activiteiten voor vlinders en libellen in het kader van geocaching (een soort speurtocht met de GPS naar een 'schat'). Onder de noemer Cash In, Trash Out (CITO) gaan we opslag verwijderen, plaggen en eitjes tellen. Na afloop ontvangt iedereen een unieke geocoin. Kijk op www.vlinderstichting.nl voor een overzicht van de locaties en aanmelden. Of ga naar www.geocaching.nl voor meer informatie.

Albert Vliegenterhart

